

Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konuları Öğretiminde Tarihi Filmlerin Etkisi Üzerine Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Mehmet Sait Korkmaz*
ORCID: 0000-0001-5640-9487

Beste Aybey Efe**
ORCID: 0000-0003-3606-4690

Elif Erdemözkan***
ORCID: 0000-0002-9431-5235

Öz

Bu araştırmanın amacı tarih öğretiminde tarihi filmlerin kullanımına ve bu filmlerin derse yönelik katkısı doğrultusunda Burdur ilinde eğitim veren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir. Bu görüşler cinsiyet, mezuniyet durumları ve mesleki deneyimleri gibi değişkenler etrafında incelenmiştir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasına uygun olarak yürütülmüştür.. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılı içerisinde Burdur ilinde görev yapan 18 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ve açık uçlu 5 sorudan oluşan görüşme formu ile toplanmıştır. Veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göretarihi filmler sosyal bilgiler dersinde görsellik sayesinde bilgilerin daha fazla akılda tutulmasını sağlamakta, öğrencilerin bilişsel hazır bulunma düzeyini artırmakta, zaman ve kronolojiyi algılama becerilerinin gelişmesine katkı sunmaktadır. Ancak katılımcılara göre bazı tarihi filmler, öğrencilerin bazı tarihi bilgileri hatalı öğrenmesine ve yanlış tarih algısının oluşması neden olmaktadır. Ayrıca katılımcılara göre bazı filmlerde yer alan uygun olmayan veya şiddet içerikli sahneler öğrencilere kötü örnek teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Eğitimi, Tarihi Öğretimi, Öğretmen Görüşleri, Burdur, Filmlerle Öğretim

Gönderme Tarihi: 20/08/2021

Kabul Tarihi:25/09/2022

* Dr.Öğr.Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi , Burdur- Türkiye, mskorkmaz@mehmetakif.edu.tr

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi , Burdur- Türkiye, besteybey1379@gmail.com

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi , Burdur- Türkiye, elf3415@gmail.com

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz

KORKMAZ, M. S.- EFE, B. A.- ERDEMÖZKAN, E., “Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konuları Öğretiminde Tarihi Filmlerin Etkisi Üzerine Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C. 9, S. 3, 2022, s. 1181-1217.

The Views of Social Studies Teachers on the Effect of Historical Films in Teaching History Subjects in Social Studies Lesson

Mehmet Sait Korkmaz*
ORCID: 0000-0001-5640-9487

Beste Aybey Efe**
ORCID: 0000-0003-3606-4690

Elif Erdemözkan***
ORCID: 0000-0002-9431-5235

Abstract

This research aims to determine the views of Social Studies teachers who teach in Burdur in line with the use of historical films in history teaching and the contribution of these films to the lessons. These views are analyzed around variables such as gender, graduation status and professional experience. The research was carried out by a case study, one of the qualitative research patterns. The study group of the research consists of 18 social studies teachers working in Burdur province in 2018-2019 academic year. The research collected the data with “the Personal Information Form” developed by the researchers and the interview form consisting of 5 open-ended questions. The data were analyzed with content analysis method. According to the results, historical films provide more information to be kept in mind thanks to the visuality in the social studies lesson, increase the cognitive readiness level of the students, and contribute to the development of their perception of time and chronology. However, according to the participants, some historical films cause students to learn some historical information incorrectly and create the wrong perception of history. In addition, according to the participants, inappropriate or violent scenes in some movies are bad examples for students.

Keywords: Social Studies Education, History Teaching, Teacher Opinions, Burdur, Films Teaching

Received Date: 20/08/2021

Accepted Date: 25/09/2022

*Assistant professor, Burdur Mehmet Akif Ersoy University Social Studies Education, Burdur- Turkey, mskorkmaz@mehmetakif.edu.tr

**Graduate Student, Burdur Mehmet Akif Ersoy University Social Studies Education, Burdur- Turkey, besteybey1379@gmail.com

***Graduate Student, Burdur Mehmet Akif Ersoy University Social Studies Education, Burdur- Turkey, yükelf3415@gmail.com

You can refer to this article as follows:

KORKMAZ, M. S.- EFE, B. A.- ERDEMOZKAN, E., “Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konuları Öğretiminde Tarihi Filmlerin Etkisi Üzerine Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, *Academic Journal of History and Idea*, Vol. 9, Issue 3, 2022, p. 1181-1217.

Оценка мнений учителей обществознания о влиянии исторических фильмов на преподавание предметов истории на уроках обществознания

МЕХМЕТ САИТ КОРКМАЗ*
ORCID: 0000-0001-5640-9487

БЕСТЕ АЙБЕЙ ЭФЕ**
ORCID: 0000-0003-3606-4690

ЭЛИФ ЭРДЕМОЗКАН***
ORCID: 0000-0002-9431-5235

Резюме

Целью данного исследования является определение мнений преподавателей социальных наук, преподающих в центре ила Бурдур, относительно использования исторических фильмов в преподавании истории и вклада этих фильмов на уроках. В изучении этих взглядов были привлечены разнополые, выпускники с различным статусом, а также профессиональным опытом. Исследование проводилось на основе тематического исследования, которое является одним из качественных исследований. Рабочая группа исследования состоит из 18 учителей обществознания, работающих в центре ила Бурдур в 2018-2019 учебного года. Данные исследования были собраны с помощью «Формы личной информации», подготовленной исследователями, формы интервью, состоящей из 5 открытых вопросов. Данные были проанализированы с использованием метода контент-анализа. Согласно результатам исследования, исторические фильмы на уроке обществознания позволяют запомнить больше информации, благодаря визуализации, повышают уровень познавательной подготовки учащихся, способствуют развитию способности понимать время и хронологию. Однако, по мнению участников, некоторые исторические фильмы приводят к тому, что учащиеся неправильно усваивают некоторые исторические сведения и создают неправильное представление об истории. Кроме того, по мнению участников, неуместные или жестокие сцены в некоторых фильмах подают студентам плохой пример.

Ключевые слова: обществознание, преподавание истории, встреча преподавателей, Бурдур, преподавание с помощью фильмов.

Получено: 20/08/2021

Принято: 25/09/2022

*Доцент, Университет им. Бурдура Мехмета Акифа Эрсой, образование в области социальных наук, Бурдур, Турция, mkorkmaz@tehmetakif.edu.tr

**Аспирант, Университет Бурдур Мехмет Акиф Эрсой, образование в области социальных наук, Бурдур, Турция, besteyaybey1379@gmail.com

***Аспирант, Университет Бурдур Мехмет Акиф Эрсой, образование в области социальных наук, Бурдур, Турция, yukelf3415@gmail.com

Ссылка на статью:

KORKMAZ, M. S.- EFE, B. A.- ERDEMÖZKAN, E., “Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Konuları Öğretiminde Tarihi Filmlerin Etkisi Üzerine Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi”, *академическая история и мысль*, Т.9, NO.3, 2022, с. 11181-1217.

Giriş

Sosyal bilimler içerisinde incelenen tarih; geçmişte olan olaylar veya bunlar hakkındaki belgelerin verileridir. Tarihi olayların ve belgelerin verilerinin bilimsel bir metotla incelenmesi, tarih bilimini doğurmuştur.¹ Tarih sosyal bilimlerin önemli disiplinlerinden biridir. Tarih, belgeler ve kanıtlar aracılığıyla geçmiş keşfetme çabasıdır.²

Tarih öğretimi genellikle ilk ve orta öğretim düzeyinde öğrenci merkezli olmaktan çok öğretmen merkezli yürütülmeye çalışılması ve ayrıca tarih öğretimi yapılırken anlatımın soyut kalması önemli derecede sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.³ Öğrenciler yaşadıkları döneme çok uzak zaman dilimlerini kavramakta güçlük çekmekte, ayrıca anlatımın düz ve sözlü anlatım olmasından dolayı konular soyut kalmaktadır. Tarih dersleri vasıtasıyla, nitelikli bireyler yetiştirebilmek amacıyla, bu süreçte öğrencilerin farklı duyu organlarıyla öğrenmesini sağlayan ve bu yöntemle kalıcılığı arttıran, öğretim teknolojileri bakımından zengin öğretim ortamları oluşturulmalıdır.⁴

Tarih'in kendine has öğretim amaçları vardır. Bu amaçları; 1- Bilim olarak tarih öğretiminin genel amacı, 2- O ülkenin şartları çerçevesinde tespit edilen özel amaçlar olarak tasnif edilir. Tarih öğretiminin ise genel amaçları şunlardır:

- Öğrencinin geçmişe alakasını çekmek
- Öğrencilerin diğer ülkeleri ve kültürleri bilmesine ve anlamasına katkıda bulunmak
- Geçmişin ışığında günümüzü anlamak
- Müfredatın diğer alanlarını anlamak
- Öğrencilerin kimlik duygusunun gelişimine katkıda bulunmak

John Dewey'e göre tarih öğretmekten maksat; çocuğa sosyal hayatın değerini sezdirmek, insanları birlikte harekete geçiren kuvvetleri buldurmak ve fertlerin bu umumi faaliyet içindeki rollerini göstermektir.⁵ Tarih öğretiminin genel amaçları açıklandıktan sonra Sosyal bilgiler öğretiminin özel amaçlarından bahsedilecektir. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel

¹ Nuri Köstüklü, *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, Günay Ofset, Konya 1999, s. 11.

² Dursun Dilek, *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2001.

³ İsmail Hakkı Demircioğlu, "Tarih Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi", *Bilgi Dergisi*, S. 42, 2007, s. 77.

⁴ Sezai Öztaş, "Tarih Öğretiminde Tarihî Film ve Tarihî Dizilerin Kullanılmasına İlişkin Tarih Bölümü Öğrencilerinin Görüşleri (Kırklareli Üniversitesi Örneği)", *Turkish History Education Journal*, C.4, S. 2, 2015, s. 2.

⁵ N. Köstüklü, *a.g.e.*, s. 19.

Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ve Temel İlkelerine uygun olarak özel amaçlar şöyle ifade edilmektedir: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, millî bilince sahip birer vatandaş olarak yetişmeleri,
2. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrayıp demokratik, laik, millî ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilmeleri,
4. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul etmeleri,
5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,
6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,
9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri, değişim ve sürekliliği algılamaları,
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,
13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,

14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için görüşler belirtmeleri,
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçlerini ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenlemeleri,
16. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,
18. Özgür birer birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.⁶

Yukarıda sosyal bilgiler dersinin özel amaçlarından söz edildikten sonra ülkemizdeki tarih öğretimi ile ilgili problemler ele alınacaktır. Bu alandaki temel problemlerden birisi tarih derslerine yeterince ilginin gösterilmemesidir. Sosyal bilimlerin en önemli disiplinlerinden biri olan tarihe yeterince ilgi gösterilmeyişinin nedenleri incelendiği zaman bu alanın sayı, isim, rakam ve maddelerin düzenli tekrarının yapıldığı sıkıcı bir alan olarak algılandığı görülür. Öğrenciler tarih derslerinde elde ettikleri bilgileri güncel yaşamlarında istenilen düzeyde kullanamamaktadırlar. Tarih öğretimiyle ilgili olarak ortaya konulan problemlerin kaynağında, bu derslerin öğrenci merkezli aktif öğrenmeden uzak bir anlayışla öğretilmesi yatmaktadır.⁷Somut öncesi, somut ve soyut işlem evreleri olarak adlandırılan düşünce süreçlerinin tarih konuları söz konusu olunca öğrencilerin tarih düşüncesini açıklamakta yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır.⁸

Çağdaş ülkelerde tarih öğretimi, problem çözme becerisinin geliştirilmesi, yaratıcı düşünme, empati gibi kavramlarla birlikte anılmakta ve tarih ezberlenecek bir konu alanı olmaktan çok, bir araştırma ve soruşturma yöntemi olarak sunulmaktadır.Dünyada tarih öğretimindeki çalışmaları ve uygulamaları geriden izleyen Türkiye'de öğrenci tarih derslerinde pasif konumdan çıkarılamamıştır. Öğrenciden sadece bilgi aktarıcı olarak görülen tarih öğretmenin anlattıklarını tekrarlaması ve hatırlaması beklenmiştir. Sadece not tutma, hatırlama üzerinde yürüyen bir tarih dersi doğal olarak sıkıcı ve ezberlenecek bilgi yığınları ile dolu bir ders olarak düşünülmektedir. Türkiye'de tarih öğretiminin temel özelliği siyasi

⁶ Milli Eğitim Bakanlığı, 2018-2019 *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı*, <http://mufredat.meb.gov.tr> (26.05.2019).

⁷ İsmail Hakkı Demircioğlu, *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*, Anı Yayıncılık, Ankara 2005, s. 1.

⁸ D. Dilek, *a.g.e.*, s. 83.

tarih öğelerinin ağır basmasıdır. Tarih bilimindeki gelişmeler de yeteri kadar izlenemediğinden bazen kültür tarihi bazen de sosyal tarih konularının temel eksen olarak alındığı ortaya çıkmaktadır.⁹

Ancak son zamanlarda birçok yeni öğretim yaklaşımları geliştirilmiş olup Türkiye’de de tarih derslerinde çağdaş tarih öğretimi esas alınarak öğrencilerin tarih konularını ders dışında da merak etmesi, eleştirel düşünmeyi sevmesi, tarihle ilgili sorgulayıcı bireyler olarak yetiştirilmeleri amaçlanmıştır. Yeni öğretim yaklaşımlarında öğrencilerin tarih derslerini daha kolay ve istekli bir şekilde öğrenmesini sağlayan destekleyici materyaller ve özellikle de görsel materyaller oldukça önemli bir yer tutmaktadır.¹⁰ Çok zengin bir kaynak olan görsel materyaller tarih dersi için birinci ve ikinci elden kaynak vazifesi görmektedir.¹¹

Tarih derslerinin soyut ve olgu aktarımı esasına dayanan bir anlayışla öğretilmesi, bu alanda karşılaşılan en önemli problemlerin başında gelmektedir. Öğrenciler, yaşadıkları dönemden çok uzak zaman dilimleriyle ilgili konular hakkında genelde sözlü anlatıma dayalı olarak, soyut bir biçimde bilgilendirilmektedir. Bu tarz bir öğretim şekli, ilk ve orta öğretim çağındaki bazı öğrencilerin ilgi ve meraklarını istenilen düzeyde uyandırmamanın yanında, alana karşı olumsuz bir tutum sergilenmesine neden olmaktadır.¹²

Tarih dersleri genel itibarıyla sözlü anlatıma dayanmaktadır ve bu anlatım gerçekleştirilirken ders kitapları kaynak olarak tercih edilmektedir. Ancak ders kitapları bilimsel ve eğitimsel açıdan oldukça yetersiz kalmaktadır. İlber Ortaylı’nın da dediği gibi “Okul kitabı yazmak kolay bir iş değildir aksine en zor iştir.”¹³ Son zamanlarda düzenlemeler yapılsa da ders kitapları hem içerik bakımından hem de şekilsel açıdan halen daha düzeltilmesi gerekmektedir. Alanında uzmanca kişiler tarafından pedagojik yaş seviyeleri de dikkate alınarak hazırlanması sağlanmalıdır. Bu yüzden ders kitapları dışında yeni görsel ve işitsel açıdan daha kalıcı olabilecek materyallere ihtiyaç vardır. Buna bağlı olarak tarih öğretiminde eğitsel ve bilimsel açıdan değerleri yüksek filmler kullanılmalıdır. Ancak ülkemizde yapılan filmler bu konuda yetersiz kalmaktadır.

Tarih dersleri anlatılırken örneğin öğrenilen dönemi anlatan bir yazıya veya bir filme yer verilmesi, ders öncesinde bir grup öğrenciye dönemle ilgili bir araştırma ödevinin

⁹ İsmail Güven, *Tarih Öğretimi: Kuram ve Uygulama*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2014, s.1.

¹⁰ Semih Aktekin- Zeynep Çoban, “Tarih Derslerinde Tarihi Film ve Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri: Trabzon Örneği”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, C. 13, 2011, s. 142.

¹¹ Nurgül Bozkurt- Nida Bayındır, “Öğretmen Adaylarının Tarih Eğitiminde Popüler Olan Tarih Yapımları Hakkındaki Görüşleri”, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, C. 2, S. 4, 2015, s. 206.

¹² İ. Demircioğlu, *a.g.e.*, s. 118.

¹³ İlber Ortaylı, “Tarih Öğretimi İçin Yazılacak Kitaba İlişkin Sorunlar”, *Tarih Öğretimi ve Tarih Ders Kitapları 1994 Buca Sempozyumu*, Türk Tarih Kurumu Vakfı Yayınları, İstanbul 2007, s. 49.

verilmesi de bu bağlamda uygun bir etkinlik olur.¹⁴ Tarih derslerine uygun öğretim araçlarından biri olan filmleri, özellikle çağdaş tarih öğretiminde gerçeğe uygun belgeleri gerektirdiği şekilde ele alan filmler öğretim aracı olarak kullanılabilir.¹⁵

Ders kitaplarında ders konusu ile ilgili olarak sadece yazılı bilgi ve resim aktarılabilir. Kitaptaki yazılı bilgi esasen durağandır ve etkinliği okuyucunun bilgiyi işleme eylemlerine bağlıdır. Öğrenci, okuma işlemini devam ettirmediği takdirde bilgi akışı kesilmektedir. Oysa film aracında, izleyicinin gayretine bağlı olmaksızın, kurgulanmış olan bilginin tümü dinamik bir şekilde hem görsel hem de işitsel olarak aktarılabilir. Eğitilen kişilerin, eğitim işleminin gerektirdiği ölçüde disipline olup, bilginin aktarım sürecinin sonuçlanmasını bekleyerek, bilginin bir bütünsellik içinde kazanılmasını sağlamaktadır.¹⁶

Filmler iki temel özelliği nedeniyle bireyleri toplumsallaştırma işlevi taşımaktadır. Birinci özellik teknik yapısıyla bir filmin görüntü, hareket ve ses öğelerini bir arada kullanılabilmesiyle çok fazla bilginin aktarılabilmesine olanak vermesidir. Filmlerin toplumsallaştırma bakımından ikinci önemli özelliği sinemanın başlı başına bir sanat olması, sosyal olguları, düşünceleri ve en önemlisi duyguları aktarabilecek bir nitelik taşımasıdır.¹⁷

Sinema filmlerinin öğretimde kolaylık sağlamanın yanı sıra bireylerin düşünme becerilerinin geliştirilmesinde de önemli bir rolü olduğu görülmektedir. İlköğretimde özellikle de Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında öğrencilere kazandırılması gereken beceriler arasında çeşitli düşünme becerileri (eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme ve karar verme becerileri) yer almaktadır. Sinema filmleri aracılığıyla öğrencilerde bu düşünme becerilerini geliştirebilmek için öncelikle Sosyal Bilgiler dersini öğretecek öğretmenler olarak söz konusu düşünme becerilerini edinmeleri gerekmektedir.¹⁸

TV ve video Sosyal Bilimler ve Tarih öğretiminde ayrıca okullardaki diğer derslerin öğretiminde kullanılan oldukça eğitim araçlarındandır. Bu tür araçlar hem göze hem de kulağa hitap ettiği için diğer araçlara göre öğrenmeyi arttıran özellik taşımaktadırlar. Tarih

¹⁴ D. Dilek, *a.g.e.*, s.92.

¹⁵ Otto-Ernest Schueddekopf vd., *Tarih Öğretimi ve Tarih Kitaplarının Geliştirilmesi*, (çev. Necati Engez), MEB Yayınları, Ankara 1969, s. 120.

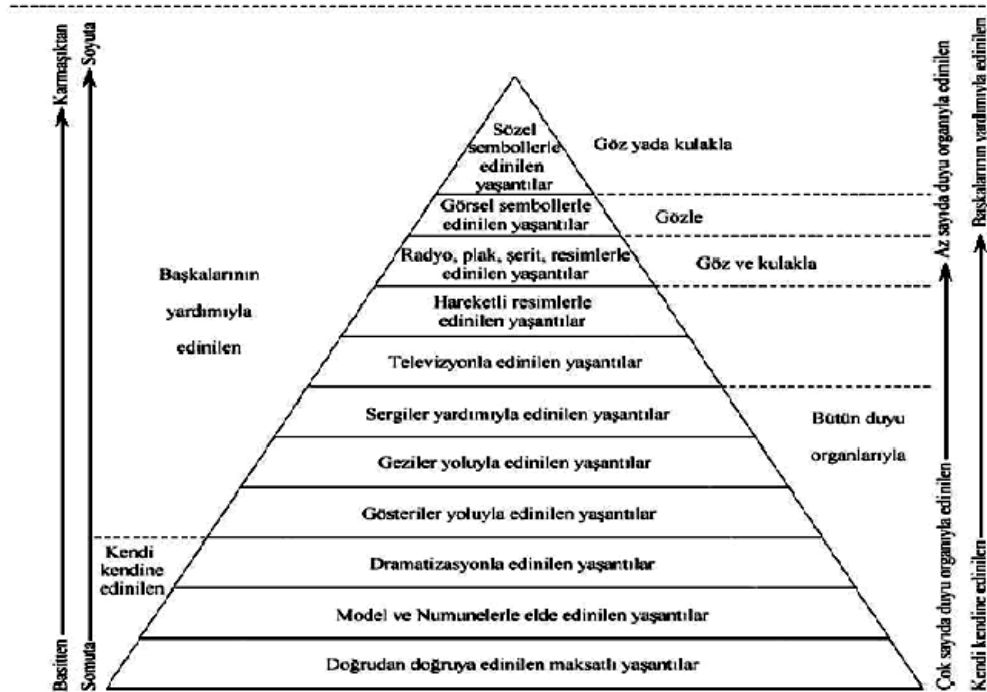
¹⁶ Mehmet Cüneyt Birkök, "Bir Toplumsallaştırma Aracı Olarak Eğitimde Alternatif Medya Kullanımı: Sinema Filmleri", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C. 5, S. 2, 2008, s. 6.

¹⁷ Erdoğan Kaya- Tuğba Çengelci, "Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Eğitiminde Filmlerden Yararlanılmasına İlişkin Görüşleri", *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırma Dergisi*, C. 2, S. 2, 2011, s. 118.

¹⁸ Gül Tuncel, "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sinema Filmleri Aracılığıyla Felsefi Düşünme Edimleri", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2016, s. 329.

derslerinde ve Sosyal bilimler içinde yer alan diğer derslerde derslerle ilgili olaylar filmlere çekilip, eğitim ortamında etkili bir şekilde kullanılabilir. Ancak bu tür filmlerin seçiminde, dersin hedef ve davranışlarıyla ilgili olmalarına itina gösterilmelidir. Filmler hedef davranışları desteklemeli, öğrencinin düzeyine uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır. Hedef davranışları desteklemeyen filmler eğitim ortamına getirilmemelidir.¹⁹

Amerikalı eğitimci Edgar Dale, yaşantılarla kavramların oluşumu arasındaki ilişkilerden yararlanarak, hedef-davranışlara eriştirecek öğrenme yaşantılarının seçiminde öğretmen ve eğitimcilere yardımcı olmak amacıyla “yaşantı konisi”) adını verdiği bir model geliştirmiştir.

Şekil 1: Dale'nin Yaşantı Konisi

Dale'in geliştirmiş olduğu yaşantı konisinin dayandığı temel ilkeleri, şu şekilde sıralanmıştır:

- Öğrenme işlemine katılan duyu organlarımızın sayısı ne kadar fazla ise o kadar iyi öğrenir ve o kadar geç unuturuz.
- En iyi öğrendiğimiz şeyler, kendi kendimize -yaparak- öğrendiğimiz şeylerdir.
- Öğrendiğimiz şeylerin çoğunu gözlerimizin yardımıyla öğreniriz.
- En iyi öğretim, somuttan soyuta ve basitten karmaşığa doğru gidenidir.²⁰

¹⁹ N. Köstüklü, a.g.e. ,s. 124.

²⁰ Bkz. Kamuran Çilenti, *Eğitim Teknolojisi*, Kadioğlu Matbaası, Konya 1979.

Öğretimden istenilen dönütün alınabilmesi için öğrencinin hemen hemen bütün duyu organlarına hitap edilmesi gerekmektedir. Texas Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmaya göre, zaman sabit tutularak insanlar; okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadırlar. Öğretime ne kadar çok duyu organı katılırsa öğrenmenin kalıcılığı da o oranda artmaktadır.²¹

Aslında filmlerin tarih öğretiminde kullanılması düşüncesi yeni bir durum değildir. Eskiden beri dünyadaki birçok tarih eğitimcisi derslerinde film kullanmayı düşünerek birçok etkinlik oluşturmuştur. 1916 senesinde “Bir Ulusun Doğuşu (The Birth of a Nation)” adındaki filmin yönetmeni Griffith, bu filmin büyük ilgi görmesi neticesinde öğrencilerin on yıl içinde tarih derslerini tarih kitapları okumaktan ziyade tarihi filmler izleyerek öğrenebileceğini ileri sürmüştür.²²

Son yıllarda tarih öğretiminde kullanılabilecek filmler ve belgeseller gittikçe çoğalmaktadır. Örneğin, Osmancık, Küçük Ağa, Kurtuluş, Sarı Zeybek filmleri sırasıyla; Osmanlı Devleti'nin kuruluşunu, Milli Mücadeleyi ve Mustafa Kemal Paşa'nın hastalığını ve ölümünü konu edinmektedir. Bunlara benzer tarihi ve sosyal konuları ele alan pek çok yerli ve yabancı filmler bulunmaktadır.²³

Tarihi filmlerin olumlu yönlerinin yanında olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Filmlerde senaryo gereği tarihi karakterleri ve olayları tarihsel gerçeklikten uzaklaştırılmasının öğrencilerin yanlış tarih bilgileri edinmesine yol açtığını ileri sürmüştür. Tarihi filmlerde gösterilen müstehcen sahneler toplumsal değerlere zarar verebilmekte ve şiddet içeren sahnelerin (kavga, hakaret, savaş, kafa kesme) tarihi filmlerdeki kahramanlar tarafından ön plana çıkarılması çocukların olumsuz davranışlar edinmesine neden olmaktadır.

Öğretmenler, tarihî filmleri ya da yapımları objektif ve doğru bir biçimde kritik olarak analiz etmek için gerekli yetenekleri geliştirmek amacıyla öğrenciler için derslerinin birkaç saatlik bölümünü ayırmalıdır. Bunu yaparken, popüler film ve televizyon yapımlarının tarihî gerçekleri nasıl manipüle edebileceği, önem derecesini nasıl azaltabileceği konusunda öğrenciler bilinçlendirilmeli ve öğrencilerin filmlerdeki görüntüleri nasıl sorgulayacağı gösterilmelidir. Örneğin bir filmde kullanılan müziğin ya da ses efektlerinin nasıl önyargılar ve yanlış değerlendirmelere sebep olabileceği ya da yapımcıların imkânlarını ve kendi film

²¹ Sezai Öztaş, “Tarih Öğretimi ve Filmler”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C. 16, 2008, s. 544-545.

²² N. Bozkurt, a.g.m., s. 207.

²³ N. Köstüklü, a.g.e., s. 124.

yapım ortamlarını kullanarak nasıl tarihî bir olayı gerçekçi gösterebileceği, tarihî konulara ilişkin soruları gerçekçi sahnelerle nasıl aydınatabileceği gösterilmelidir.²⁴

Yenilenen ortaöğretim programlarında filmlerin kullanılması ve filmlerden yararlanılması ile ilgili şu ifadeler yer almaktadır:

- Tarih derslerinde görsel iletişim araçlarına yer verilmeli, tepegöz, slayt, bilgisayar, televizyon vs. etkin olarak kullanılmalıdır. Kazanımlarla ilgili belgesellerden, filmlerden vb. yararlanılmalıdır.
- Film etkinliklerinde; ders saatleri göz önünde bulundurulmalı, kazanımın içeriğine uygun filmin belli bölümleri etkinliklerde kullanılmalıdır.
- Kütüphane ve müze koleksiyonları, tarihi mekânlar, tarihi fotoğraflar, gazeteler, günlükler, dergiler, belgesel filmler, tanık anlatıları, nüfus sayım sonuçları, vergi kayıtları, istatistiksel derlemeler ve ekonomik göstergeler gibi çok değişik kaynaklardan tarihsel veri elde eder.
- Etkinliklerde kullanılacak metin ve görsel malzemeler (resim, fotoğraf, karikatür, afiş, gazete, dergi, film, belgesel vb.) öğrenci seviyesine uygun ve pedagojik olmalıdır.²⁵

Tarihî filmler konusunun geçtiği dönemin sosyal ve kültürel havasını yansıtması, dönemin değer yargılarını yansıtması, dönemin olaylarını görmemizi sağlaması açısından son derece önemli bir araçtır. Bilindiği gibi filmlerde görsellik ön plandadır. Bu durum izleyici kitlesinin değerleri daha kolay bir şekilde edinebilmesine ve içselleştirebilmesine yardımcı olmaktadır. Tarihî filmlerdeki sözsüz sahnelerle bile değerler etkili bir şekilde verilebilir.²⁶

1-Tarih Derslerinde Kullanılabilecek Film Çeşitleri

Öğretimi yapılan konularla ilgili öğrencilerde davranış değişikliği meydana getirebilecek olan her çeşit film tarih derslerinde kullanılabilir. Tarih öğretiminde kullanılabilecek filmlerin bir kısmı aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Eğitimsel filmler.
- Çizgi filmler.
- Komedi filmleri.
- Reklâm filmleri.
- Belgesel filmler

²⁴ S. Öztaş, a.g.m., s. 546.

²⁵ S. Öztaş, a.g.m., s. 4.

²⁶ Sezai Öztaş, “Ortaöğretim Tarih Derslerinde Tarihi Filmlerin Değer Eğitiminde Kullanımı”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, C. 6, S. 5, 2017, s. 3088.

- Dramatik filmler.
- Bilim kurgu filmleri.
- Arşiv filmleri.
- Resmi savaş filmleri.
- Amatör filmler.
- Haber filmleri.²⁷

Yukarıda da değinildiği gibi Tarih programları okullarda film ve belgesel kullanımını teşvik etmekte ve değişik kazanımlar için çeşitli film ve belgesellerin izletilmesini tavsiye etmektedir. Ancak uygulamada durumun ne olduğu öğretmenlerin bu tavsiyeleri ne oranda uyguladıkları yapılacak araştırmalarla ortaya çıkarılabilir. Bu çalışmayla da okullardaki film kullanımının mevcut durumu tespit edilmesi amaçlanmıştır.

2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı tarih öğretiminde tarihi filmlerin kullanımına ve bu filmlerin derse yönelik katkısına yönelik Burdur İlinde eğitim veren Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemektir.

3. Alt Problemler

Araştırmanın amacında genel çerçevesi çizilen problem durumunda şu sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Tarihi filmler gerçek tarihi olayları ne ölçüde yansıtmaktadır?
2. Ders anlatımında materyal olarak tarihi filmleri kullanıyor musunuz? Cevapları nedenleriyle açıklayınız.
3. Tarihi filmlerin öğrenci başarısı üzerine etkileri hakkında neler düşünüyorsunuz?
4. Tarih öğretiminde tarihi filmlerden daha iyi yararlanabilmek için neler yapılabilir?
5. Ders anlatımında kullandığınız veya öğrencilere kaynak olarak gösterdiğiniz tarihi filmler var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

²⁷ İ. H. Demircioğlu, a.g.m., s. 81.

4.Yöntem

5. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2018- 2019 eğitim öğretim süreci içerisinde Burdur ilinde görev yapan 18 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Cinsiyetlerine göre dağılımı incelendiğinde 10'u kadın 8'i erkek öğretmenden oluşmaktadır. Aşağıda araştırmaya katılan katılımcıların özellikleri yer almaktadır.

<u>Değişkenler</u>	Cinsiyet	Mezuniyet Durumu	Mesleki Deneyim
Kadın	10		
Erkek	8		
Eğitim Fakültesi		13	
Fen Edebiyat Fakültesi		5	
Eğitim Enstitüsü		-	
Lisansüstü		-	
Diğer		-	
1-5 Yıl Mesleki Deneyim			3
5-10 Yıl Mesleki Deneyim			2
10-15 Yıl Mesleki Deneyim			3
15-20 Yıl Mesleki Deneyim			3
20 yıl ve üzeri Mesleki Deneyim			7

Tablo 1. Katılımcıların özellikleri

6.Verilerin Toplanma Aracı

Araştırma verileri Cinsiyet (kadın, erkek), Mezuniyet Durumu (eğitim fakültesi, fen edebiyat fakültesi, eğitim enstitüsü, lisansüstü, diğer, Mesleki Deneyim (1-5 yıl, 5-10 yıl, 10-15 yıl, 15-20 yıl, 20 yıl ve üzeri) şeklinde değişkenlerin yer aldığı araştırmacılar tarafından oluşturulan 'Kişisel Bilgi Formu' kullanılmıştır.

Daha sonra araştırmaya katılan öğretmenlerin tarih öğretiminde tarihi filmlerin etkisi üzerine görüşlerini belirlemek üzere araştırmacıların hazırladığı ve uzman kişiler tarafından kontrol edilen açık uçlu 5 sorudan oluşan bir görüşme formu kullanılmıştır. Nitel veri yöntemlerinden

görüşme tekniği uygulanmıştır. Öğretmenlere kişisel bilgi formu uygulandıktan sonra bu sorular yöneltilmiştir:

1. Tarihi filmler gerçek tarihi olayları ne ölçüde yansıtmaktadır?
2. Ders anlatımında materyal olarak tarihi filmleri kullanıyor musunuz? Cevapları nedenleriyle açıklayınız.
3. Tarihi filmlerin öğrenci başarısı üzerine etkileri hakkında neler düşünüyorsunuz?
4. Tarih öğretiminde tarihi filmlerden daha iyi yararlanabilmek için neler yapılabilir?
5. Ders anlatımında kullandığınız veya öğrencilere kaynak olarak gösterdiğiniz tarihi filmler var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

7.Verilerin Toplanması

Burdur ilinde çalışmakta olan 18 sosyal bilgiler öğretmenine “Kişisel Bilgi Formu” ve beş açık uçlu sorudan oluşan nitel bir form uygulanarak araştırmanın verileri elde edilmiştir. Veri toplama süreci yaklaşık bir hafta sürmüştür. Veri toplama süreci hakkında bütün öğretmenlere açıklamalar yapılmış ve veri toplama sürecinde araştırmacılar öğretmenlerin yanında bulunmuşlardır. Ayrıca izinleri doğrultusunda bazı öğretmenlerin verdikleri cevaplar ses kaydı alınarak kaydedilmiştir. Veri toplama aracı, öğretmenlere elden dağıtılmış ve cevaplamaları için kendilerine verildikten sonra, tekrar aynı yolla toplanmıştır. Öğretmenler ölçekleri ortalama olarak on beş-yirmi dakikada cevapladıkları gözlenmiştir. Cevaplandırılan ölçme araçları toplanarak tek tek gözden geçirilmiştir. Boş bırakılan, eksik ya da yanlış cevaplandırılan ölçme araçları geçersiz sayılarak değerlendirmeye alınmamıştır.

8.Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir ve önceden belirli olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak tanımaktadır.²⁸Bu bağlamda öğretmenlerden elde edilen verilerin içerik analizi yapılırken, her bir soruya verilen yanıtlar ayrıntılı bir şekilde incelenerek ve anlamlı bölümler oluşturularak kodlanmaya çalışılmıştır. Başta tarihi filmlerin gerçeği ne ölçüde yansıttığı sorusu incelenmiş veditğer sorular içinde uygun temalar belirlenmiştir.

²⁸ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. baskı), Seçkin Yayınları, Ankara 2011.

9.Bulgular

Araştırmanın birinci bölümünde araştırmacılar tarafından oluşturulan ‘Kişisel Bilgi Formu’ oluşturulmuştur. Bu formda katılımcıların cinsiyetleri, mezuniyet durumları ve mesleki deneyimleri tespit edilmiştir. Katılımcıların özellikleri aşağıda ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

<i>Kadın</i>	<i>10</i>
<i>Erkek</i>	<i>8</i>
<i>Toplam</i>	<i>18</i>

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyet özellikleri

Araştırmanın katılımcıları 10’u kadın 8’i erkek olmak üzere toplam 18 öğretmenden oluşmaktadır.

<i>Cinsiyet</i>	<i>Eğitim Fakültesi</i>	<i>Fen-Edebiyat Fakültesi</i>	<i>Eğitim Enstitüsü</i>	<i>Lisansüstü</i>	<i>Diğer</i>
<i>Kadın</i>	7	3			
<i>Erkek</i>	6	2			
<i>Toplam</i>	13	5			

Tablo 3. Katılımcıların mezuniyet durumları

Araştırmaya katılan öğretmenler çoğunlukla Eğitim Fakültesinden mezun olmakla birlikte çok az sayıda Fen Edebiyat Fakültesi mezunlarından oluşmaktadır. Yedisi kadın altısı erkek toplam 13 öğretmen eğitim fakültesinden mezun olmuştur. Üçü kadın ikisi erkek toplam beş öğretmende fen edebiyat fakültesinden mezun olmuştur. Elde edilen veriler ışığında Burdur ilinde görev yapmakta olan araştırmamızı gerçekleştirdiğimiz okullarda lisansüstü eğitimi olan bir öğretmen yer almamaktadır. Ayrıca eğitim enstitüsü ve diğer bölümlerden mezun olan kişilere de araştırma kapsamında rastlanılmamıştır.

<i>Cinsiyet</i>	<i>1-5 Yıl</i>	<i>5-10 Yıl</i>	<i>10-15 Yıl</i>	<i>15—20 Yıl</i>	<i>20 Yıl ve Üzeri</i>
<i>Kadın</i>	1	2	3	2	2
<i>Erkek</i>	2	-		1	5
<i>Toplam</i>	3	2	3	3	7

Tablo 4.katılımcıların mesleki deneyimleri

Araştırmanın katılımcılarını çoğunlukla 20 yıl ve üzeri mesleki deneyimi bulunan yedi öğretmenden oluşmaktadır. Bu verileri 15-20 yıl deneyimli üç öğretmen, 10-15 yıl deneyimli üç öğretmen ve 5-10 yıl deneyimli üç öğretmen izlemektedir. Araştırma kapsamında 5-10 yıl deneyimli olarak ise iki öğretmen yer almaktadır. En çok deneyime sahip olanların genellikle erkek öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir. Araştırmanın diğer bölümünde Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine tarihi filmlerin tarih öğretimi üzerindeki etkisine yönelik beş adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle tarih öğretiminde filmlerin kullanımına yönelik yapılan açık uçlu sorularla uygulanan nitel anket sonucunda elde edilen verilere dayalı olarak oluşturulan bulgular bilimsel gerçeklik, öğretim materyali, başarı üzerine etki yönü, kaynak filmler temaları biçiminde düzenlenmiştir. Bu temaların açıklamaları aşağıda yer almaktadır.

<i>Tema</i>	<i>Açıklaması</i>
<i>Bilimsel gerçeklik teması</i>	Tarihi filmlerin bilimsel gerçekliği yansıtmasına yönelik öğretmen görüşlerini ifade eder. Görüşme formunun birinci sorusuyla eşleştirilmiştir
<i>İlgi ve merak teması</i>	Tarihi filmlerin tarih öğretimindeki önemine ve kullanımına yönelik öğretmen görüşlerini ifade eder. Görüşme formunun ikinci sorusuyla eşleştirilmiştir
<i>Etki yönü teması</i>	Tarihi filmlerden etkilenme (olumlu-olumsuz) sonucunda öğrencinin başarısı üzerine etkisi bağlamında öğretmen görüşlerini ifade eder. Görüşme formunun üçüncü sorusuyla eşleştirilmiştir
<i>Öğretim materyali teması</i>	Tarihi filmlerin öğretim materyali olarak kullanımına yönelik öğretmen görüşlerini ifade eder. Görüşme formunun dördüncü sorusuyla eşleştirilmiştir

Kaynak (örnek) filmler teması	Tarihi filmlerin tarih öğretiminde kullanılıp kullanılmadığını ve hangi tarihi filmlerin tercih edildiğine yönelik öğretmen görüşlerini ifade eder. Görüşme formunun beşinci sorusuyla eşleştirilmiştir
--------------------------------------	---

Tablo 3.Oluşturulan temalar

Ele alınan temalar kadın, erkek öğretmenler ve diğer değişkenler açısından incelenmiştir. Cinsiyet değişkeni de dikkate alınarak elde edilen verilere kadın öğretmenler içinde ayrı sıralama verilmiş ve K.Ö şeklinde kısaltmalar yapılmıştır. Erkek öğretmenler ise E.Ö şeklinde gösterilmiştir.

10.Tarihi Filmlerin Bilimsel Gerçeklik Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tarihi filmlerin tarihi gerçekleri yansıtmasına yönelik öğretmen görüşlerini tespit etmek amacıyla öğretmenlere şu soru yöneltilmiştir:

- Tarihi filmler gerçek tarihi olayları ne ölçüde yansıtmaktadır?

Tablo 6’da görüldüğü gibi araştırmanın birinci sorusuna verilen cevaplar gerçekler yansıtıyor gerçekleri yansıtıyor kısmen gerçekleri yansıtıyor başlıkları altında olumlu ve olumsuz kavramlar özetlenmiştir.

<i>SORU</i>	<i>Gerçekleri Yansıtıyor</i>	<i>Gerçekleri Kısmen Yansıtıyor</i>	<i>Gerçekleri Yansıtıyor</i>
<i>Tarihi filmler gerçek tarihi olayları ne ölçüde yansıtılabilmektedir?</i>	<p>Gişe kaygısıyla yapılmayan filmler oldukça gerçeği yansıtır. (K.Ö.2)</p> <p>Abartılı konular olsa da genel olarak bilgi vermektedir. (E.Ö.4)</p> <p>Kaliteli filmler az da olsa gerçeği yansıtılmaktadır. (K.Ö.10)</p> <p>Genel anlamıyla yansıtılmaktadır.(E.Ö.7)</p> <p>Bazı tarihi filmler gerçeklere yakın</p>	<p>Kısmen yansıtma kısmen yansıtılmaktadır.(E.Ö.8)</p> <p>Tarihi filmler kısmen de olsa tarihi yansıtılmaktadır.(E.Ö.1)</p> <p>Tarihi filmler bazen gerçeğe uygun bazen değildir.(K.Ö.1)</p> <p>%50 yansıtıldığını düşünüyorum.(E.Ö.2)</p>	<p>Her ülke kendine göre yanlı taraflı yansıtılmaktadır.(E.Ö.3)</p> <p>Günümüzde yapılan tarihi filmler gerçekleri yansıtılmaktadır.(K.Ö.9)</p> <p>Bu tür filmler tarihi tam anlamıyla yansıtılmaktadır.(K.Ö.8)</p> <p>İlk bölümlerde gayet iyi başlıyor ancak bir süre sonra reyting kaygısı ile amacının dışına çıkıp abartılı senaryolar işin</p>

	kurgulanmaktadır.(E.Ö.6)	içine giriyor.(K.Ö.7) Tarihi filmler gerçek tarihi birebir yansıtmamaktadır. (Ö.K.6) Tarihi filmlerin tam anlamıyla gerçekleri yansıttığını düşünmüyorum.(K.Ö.5) Kesinlikle gerçekçi olduğunu düşünmüyorum.(K.Ö.4) Çoğunlukla gerçekler yansıtılmamaktadır.(K.Ö.3) Pek çok yansıtmıyor.(E.Ö.5)	
Katılımcı Sayısı	5	4	9

Tablo 4.Araştırmanın birinci sorusuna ait bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin beşi tarihi filmlerin gerçekleri yansıttığını düşünmekte, dördü kısmen yansıttığını düşünmekte, dokuz öğretmen de tarihi filmlerin gerçekleri yansıtmadığını düşünmektedir. Tarihi filmlerde gerçeklerin yansıtıldığını düşünen bazı öğretmen görüşleri şu şekildedir:

“Gişe kaygısıyla yapılmayan filmler oldukça gerçeği yansıtır. Bu tür filmler için Kültür Bakanlığı daha da etkin olmalıdır. Cumhuriyet, Atatürk, Çanakkale, Kurtuluş Savaşını anlatan filmler çekilmelidir.(K.Ö.2)”²⁹

“Abartılı konular olsa da genel anlamda bilgi vermektedir.(E.Ö.4)”³⁰

“Bazı tarihi filmler gerçekleri yansıtmaktadır. Özellikle Cumhuriyet Dönemi ile ilgili yapılmış filmler gerçekleri yansıtmaktadır.(E.Ö.6)”³¹

²⁹ Kadın Öğretmen: 2.

³⁰ Erkek Öğretmen: 4.

³¹ Erkek Öğretmen: 6.

Tarihi filmlerin kısmen gerçekleri yansıttığını düşünen bazı öğretmen görüşleri ise şu şekildedir:

“Tarihi filmlerin bazen gerçeğe uygun olmadığını bazen ise gerçekten tarihi yansıttığını düşünüyorum. (K.Ö.1)”³²

“%50 yansıttığını düşünüyorum. Ticari kaygı ve kurgu işin içine giriyor. Çoğu tartışma konusu... (E.Ö.2)”³³

“Tarihi olayları öğretmek için ve merak uyandırmak açısından tarihi filmler önemlidir. Ancak tarih tarihi filmlerden öğrenilmez. Tarih filmler kısmen de olsa tarihi yansıtmaktadır. Tarihi karakterlerin kişilik özelliklerini değiştirmeden olduğu gibi yansıtılması lazımdır. (E.Ö1)”³⁴

Tarihi filmlerin kısmen gerçeği yansıttığını ifade eden öğretmenler genellikle filmlerin ticari kaygı dan dolayı kurgu üzerine yoğunlaştığını bu yüzdende gerçeği kısmen yansıtılabildiklerini söylemişlerdir:

Tarihi filmlerin gerçekleri yansıtmadığını düşünen bazı öğretmenlerin görüşleri ise şu şekildedir:

“Pek çok yansıtmıyor. Daha çok din ve milliyetçilik duyguları aşlamak için yapılmış ticari amaç güden filmler yer almaktadır. (E.Ö.5)”³⁵

“Aslında bütün tarihi filmler ilk bölümlerde gayet iyi başlıyor. Ancak bir süre sonra reyting kaygısı ile amacının dışına çıkıp, abartılı senaryolar işin içine giriyor. Bu durum özellikle Türklerin hazırladığı filmlerde bu şekilde oluyor. Ancak yabancı asıllı filmlerde hem kalite ve hem de gerçekliğin daha fazla olduğunu düşünüyorum.(K.Ö.7)”³⁶

“Kesinlikle gerçekçi olduğunu düşünmüyorum. Eğer Türk tarihini anlatan bir filmse daha çok milli duyguların baskın olduğunu düşünüyorum ya da yönetmen hangi tarihi aşlamak istiyorsa daha pozitif şeylere yer veriyor. (K.Ö.4)”³⁷

“Her ülke kendine göre yanlı (taraf) yansıtmaktadır. (E.Ö.3)”³⁸

Filmlerde tarihi gerçekliğin yansıtılmadığı konusunda ki ortak düşünceler de genel itibariyle baskın olan nokta filmlerin tarafı bir şekilde yapılmış olmasıdır. Daha çok

³² Kadın Öğretmen: 1.

³³ Erkek Öğretmen: 2.

³⁴ Erkek Öğretmen: 1.

³⁵ Erkek Öğretmen: 5.

³⁶ Kadın Öğretmen: 7.

³⁷ Kadın Öğretmen: 4.

³⁸ Erkek Öğretmen: 3.

milliyetçilik ve din konularının filmlerde baskın olduğu düşünülmekte ve bu yüzden tarafsız filmler yapılamadığı fikrine varılmaktadır.

Sonuç olarak görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğu (on sekiz katılımcıdan dokuzu) tarihi filmlerin tarihi gerçekleri yansıtmadığını düşünmektedirler ve filmlerin bilimsel gerçeklerle çeliştiğini düşünmektedirler. Öğretmenler bu filmlerin bilgi ve öğretim amaçlı olmasından çok gelir sağlama amaçlı taraflı bir tutumla yapıldığını düşünmektedirler.

10.1.Tarihi Filmlerin İlgi ve Merak Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tarih derslerinde öğretmenlerin filmlere verdikleri önemi tespit etmek amacıyla ders ortamında materyal olarak kullanıp kullanmadıkları yönünde bir soru yöneltilmiştir. Bu tema araştırmanın ikinci sorusuna karşılık gelmektedir.

Soru şu şekildedir:

- Ders anlatımında materyal olarak tarihi filmleri kullanıyor musunuz? Cevaplarınızı nedenleriyle kısaca belirtiniz.

Tablo 7’de görüldüğü gibi araştırmanın ikinci sorusuna verilen cevaplar derslerde materyal olarak kullanılarak ne kadar faydalı olduğunu belirlemek için kullanıyorum, bazen kullanıyorum, kullanmıyorum şeklinde özetlenmiştir.

<i>SORU</i>	<i>Kullanıyorum</i>	<i>Bazen Kullanıyorum</i>	<i>Kullanmıyorum</i>
<i>Ders anlatımında materyal olarak tarihi filmleri kullanıyor musunuz? Cevapları nedenleriyle</i>	Evet, Kullanıyorum.(K.Ö.2)	Çok nadiren kullanıyorum.(K.Ö.6)	Tarihi filmleri kullanmıyorum.(E.Ö1.)
	Evet.(E.Ö.4)	Ders anlatımlarında tarihi filmleri zaman zaman	Kullanmıyorum.(K.Ö.1)
	Özellikle T.C İnkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde Cumhuriyet Veda gibi filmleri kullanıyorum.(K.Ö.7)	kullanıyorum.(K.Ö.5)	Hayır.(E.Ö.5)
	Genellikle kaliteli filmler tercih ederek kullanıyorum.(K.Ö.10)	Bazen kullanıyorum.(K.Ö.3)	Hayır.(K.Ö.4)
	Film seçimini dikkatli	Zaman kalırsa kullanıyorum.(E.Ö.2)	Hayır, kullanmıyorum.(E.Ö.3)
		Zaman zaman kullanıyorum.(E.Ö.6)	Kullanabileceğim nitelikli tarihi filmler ne yazık ki mevcut değil.(K.Ö.9)
			Eğitim ortamında

<i>kısaca belirtiniz.</i>	bir şekilde yaparak derslerde kullanıyorum.(E.Ö.7)	Milli bayramlarda kullanıyorum.(K.Ö.8)	kullanılabilecek kaliteli, öğretici, kurgusallıktan uzak filmler olmadığı için kullanmıyorum.(E.Ö.8)
Katılımcı Sayısı	5	6	7

Tablo 5. Araştırmanın ikinci sorusuna ait bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerden beşi tarihi filmleri materyal olarak kullandığını ifade ederken altısı zaman zaman kullandığını belirtmiş, yedisi tarihi filmleri materyal olarak kullanmadığını dile getirmişlerdir. Bu durum incelediğinde öğretmenlerin tarihi filmlerin eğitim üzerinde önemli bir etkisi olmadığı düşüncesi çoğunluk tarafından benimsenmiştir. Ancak bazı öğretmenler filmleri bilimsel yönden yetersiz bulmasına rağmen derslerde materyal olarak filmleri kullandıkları tespit edilmiştir.

Tarihi filmleri kullanan bazı öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

“Evet kullanıyorum. Ders saati kısa olduğu için filmlerden kısa bölümler kesip kullanıyorum. Filmlerin tamamını evde izletmeye teşvik ediyorum. (K.Ö.2)”

“Evet.

1- Çocuklar her şeyden önce film izleme etkinliğini seviyor.

2- Tarihi filmde asıl konu üzerinde vurgu yapıyorum. (Filmin içinde geçen özel konu ve olaylar dikkate alınmadan)

3- Tarihi filmler ile tarihimizi daha fazla sevdirebileceğimiz düşüncesi. (E.Ö.4)”

“Özellikle T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde Cumhuriyet, Veda gibi filmleri kullanıyorum. 8.sınıf öğrencisi bu konulara daha ilgili olduğu için dikkatle izliyorlar. Böylece Atatürk dönemi olaylarını daha iyi kavriyorlar. (K.Ö.7)”

Tarihi filmleri kullanan öğretmenlerin çoğunlukla üzerinde durdukları konu filmlerin dersi daha ilgi çekici hale getirmesi nedeniyle öğrencilere tarihi sevdirmede yardımcı olmasıdır. Bu yüzden içeriğine dikkat ederek film izletmeyi doğru bir yol olarak

görmektedirler. Tarihi filmlerin gerçeği yansıttığını ve kısmen gerçeği yansıttığını düşünen öğretmenler ile derslerde materyal olarak filmleri kullanan öğretmenler arasında doğru bir orantı söz konusudur. Yani tarihi filmlerin bilimsel gerçekleri yansıttığını ifade eden öğretmenler aynı zamanda derslerinde materyal olarak tarihi filmleri kullanmaktadırlar.

Tarihi filmleri bazen kullanıyorum şeklinde ifade eden öğretmenlerin görüşleri ise şu şekildedir:

“Milli bayramlarda kullanıyorum. Günün anlam ve önemini daha iyi yansıttığı için kalıcı olması için. (K.Ö.8)”³⁹

“Zaman kalırsa... Müfredat çok yüklü. Ders saati bu tür etkinlikler için yeterli değil. İzlemelerini tavsiye ediyorum çoğu zaman... (E.Ö.2)”

“ Bazen kullanıyorum. Görsel olarak daha iyi anlaşıldığını düşünüyorum. (K.Ö.3)”⁴⁰

“Ders anlatımında tarihi filmleri zaman zaman kullanıyorum. Dönemi en azından, algılayabilmelerini, olayları somutlaştırması açısından yararlı olduğunu düşünüyorum. (K.Ö.5)”⁴¹

“Çok nadiren kullanıyorum. Uzun olması, kazanım ve davranışlara uygun olmaması, gereksiz ayrıntılara girilmesi, bazılarının da magazinsel olmasından dolayı.(K.Ö.6)”⁴²

Filmleri derslerde materyal olarak bazen kullanıyorum şeklinde cevaplandıran öğretmenlerin ana teması filmlerin dersleri görsel olarak öğrencilere daha zevkli hale getirmesi ve filmler sayesinde konuların soyut kavramlar olmaktan çıkıp somutlaşması sağlandığı dile getirilmektedir. Bu yüzden sürecin yeterli olduğu zamanlarda filmlere başvurulduğu belirtilmektedir. Bazen kullanıyorum yanıtını veren öğretmenlerin genel problemi derslerde çok fazla yüklü konuların mevcut olduğu ve bu yüzden müfredat yetiştirme acelesi söz konusuysen filmlere pek fazla vakit kalmamasıdır.

Tarihi filmleri derslerde materyal olarak kullanmadıklarını ifade eden bazı öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

“Tarihi filmleri kullanmıyorum bazı olay ve karakterler abartılarak anlatıldığı için kullanmıyorum. (E.Ö.1)”

³⁹ Kadın Öğretmen: 8.

⁴⁰ Kadın Öğretmen: 3.

⁴¹ Kadın Öğretmen: 5.

⁴² Kadın Öğretmen: 6.

“Hayır. Çünkü objektif olduğunu düşünmüyorum.(K.Ö.4)”

“Hayır, zaman yetersi olduğu için.(E.Ö3)”

“Kullanmıyorum çünkü filmler yapımçıya göre değişiyor. Bu objektif karşılanamaz.(K.Ö.1)”

Tarihi filmleri derslerinde kullanmayan öğretmenlerin genel olarak verdikleri cevapların çerçevesi filmleri objektif bulmadıkları için derslerde materyal olarak kullanmadıklarıdır. Öğretmenler filmlerin bilimsel gerçekliği yansıtmadığını düşünerek tarihi filmlerin öğrencilere yanlış bilgiler sunduğunu ve öğrencilere taraflı bir bakış açısı kazandırdığını belirtmektedirler. Tarihi filmlerin bilimsel gerçekliği yansıtmadığını düşünen öğretmenler aynı zamanda derslerde bu tür filmleri materyal olarak kullanmadıklarını söylemektedirler. Tarihi filmler derslerde kullanılması için çok dikkatli bir şekilde içeriklerinin incelenmesi gerekmektedir. İçerikleri incelemeyen öğrenciye izletilen filmler öğrencilerde istenmeyen kazanımlara ve davranışlara sebebiyet verebilmektedir. Bu yüzden izletilen filmlerin sınıf ortamına uygun, öğrencilerin pedagojik yaş seviyelerine uygun olması gerekmektedir. Ayrıca bilimsel gerçekleri yansıtan filmler tercih edilmesi gerekmektedir.

10.2.Tarihi Filmlerin Etki Yönü Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tarihi filmlerin öğrencilerin başarıları üzerinde etkisi olup olmadığını ve eğer etkisi varsa bu etkinin olumlu mu olumsuz mu olduğunu tespit etmek amacıyla bir soru yöneltilmiştir. Bu soru araştırmanın üçüncü sorusuna karşılık gelmektedir. Öğretmenlere yöneltilen soru şu şekildedir:

- Tarihi filmlerin öğrenci başarısı üzerine etkileri hakkında neler düşünüyorsunuz?

Tablo 8’de görüldüğü gibi tarihi filmlerin öğrenciler üzerindeki etkileri olumlu ve olumsuz olarak sınıflandırılmıştır.

<i>SORU</i>	<i>Olumlu</i>	<i>Olumsuz</i>
<i>Tarihi filmlerin öğrenci başarısı üzerine etkileri</i>	Tarihi filmler öğrencide merak uyandırarak öğrencileri araştırmaya sevk edebilir. Bu yüzden başarılı olabilir.(E.Ö.1) Kaliteli filmler, gerçeklere	Yanlış yönlendiriyor.(E.Ö.5) Körü körüne bağlanıyor.(K.Ö.4) Öğrenci başarısını çok fazla arttırdığını düşünmüyorum.(K.Ö.5)

<i>hakkında neler düşünüyorsunuz?</i>	katkısı olabilecek filmler yapılırsa ilgilerin artacağını düşünüyorum. (K.Ö.10) Etkileri olumlu yönde olduğunu düşünüyorum.(K.Ö.1) Başarılarımı olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum.(K.Ö.2) Bilgiler kalıcı oluyor.(E.Ö.4) Çekim kalitesi yüksek, ilgi çekici konular seçilirse başarı üzerinde etkili olacağını düşünüyorum.(K.Ö.7) Olumlu düşünüyorum.(K.Ö.3) Kalıcı izli etki yapmakta. (E.Ö.2) Görselliğin faydalı olduğu düşüncesindeyim.(K.Ö.8) İsimlerin hafızada kalması için etkili bir yöntem.(K.Ö.6) Öğretmen etkili olursa kalıcı olur.(E.Ö.3)	Olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyorum.(E.Ö.8) Yanlış bir bakış açısı kazandırmaktadır. (K.Ö.9) Saldırganlık eğilimi kazandırıyor.(E.Ö.7) Doğru bilgi vereceğini düşünmüyorum.(E.Ö.6)
Katılımcı Sayısı	11	7

Tablo 6. Tarihi filmlerin öğrenci başarısı üzerindeki etkilerine ait bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerden on bir kişisi tarihi filmlerin öğrenciler üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu düşünmektedir. Yedisi ise tarihi filmlerin öğrenciler üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünmektedir. Olumlu bir etkisi olduğunu düşünen öğretmenlerin yedisi kadın dördü erkektir. Bazı öğretmenlerin verdikleri cevaplar diğer sorulara verdikleri cevaplarla tutarsızlık göstermiş olsa da genel itibarıyla verilen cevaplar diğer cevaplarla tutar seyretmektedir. Öğretmenler tarihi filmlerin öğrenciler üzerinde

görsellik yönünde daha kalıcı ve daha merak uyandırıcı olmasından dolayı başarıları üzerinde olumlu bir etki yarattığını düşünürken diğer taraftan filmlerin tarafsız olmamasından kaynaklı ve bilimsel gerçeklikleri zayıf kalması nedeniyle öğrencilerin başarıları üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünmektedirler.

Tarihi filmlerin öğrencilerin başarısı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu düşünen bazı öğretmenlerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir. Bunlar şu şekildedir:

“Önemli şahsiyet ve isimlerin önemli olayların, dönemin diğer çağdaş devletlerinin isimlerinin hafızada kalması için etkili bir yöntem.(K.Ö.6)”

“Çekim kalitesi yüksek, ilgi çekici konular seçilirse başarı üzerinde etkili olacağını düşünüyorum. Böylece dersimizde görsellik sağlandığı için konunun kavranması ve unutulmaması sağlanmış olacaktır.(K.Ö.7)”

“Bilgiler kalıcı oluyor. Hatırlayamadığı, unuttuğu konuları, filmde hatırlar.(E.Ö.4)”

“Başarılarını olumlu yönde etkilediğini düşünüyorum. Çanakkale filmi izlerken ağlayan öğrenciler bile oluyor. Atatürk filmi izlerken Atatürk’ü daha iyi anlayabiliyorlar.(K.Ö.2)”

“Tarihi filmlerin öğrenci başarısı üzerine etkisi sadece merak uyandırarak öğrenciyi bu konu hakkında araştırmaya sevk edebilirse başarılı olabilir.(E.Ö.1)”

“Kaliteli filmler ve gerçeklere katkısı olacak filmler yapılırsa öğrencilerin derse olan ilgilerinin artacağını düşünüyorum.(K.Ö.9)”⁴³

Tarihi filmlerin öğrenciler üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu düşünen öğretmenler genellikle filmler sayesinde birçok duyu organına hitap eden bilgilerin kalıcılık seviyesi artmasından dolayı kalıcılık üzerinde yoğunlaşmıştır.

Filmlerin öğrencilerin başarısı üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünen bazı öğretmenlerin görüşleri ise şu şekildedir:

“Eğer filmi her yönüyle beğendiye o konunun doğrularını ya da yanlışlarını düşünmeden körü körüne bağlantıyor.(K.Ö.4)”

“Taraflı ve kurgu olduğu için yanlış yönlendiriyor.(E.Ö.5)”

⁴³ Kadın Öğretmen: 9.

“Öğrenci başarısı üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Çünkü öğretmenler tarafından iyi seçilmemiş ve irdelenmemiş filmler öğrenciler üzerinde istenmeyen davranışlara sebep olabilir. (E.Ö.8)”⁴⁴

“Öğrencilere kazanım veya değer olarak olumlu bir şey kazandırdığını düşünmüyorum. Günümüz tarihi filmleri genellikle savaş içerikli oluyor. Bu yüzden barış dilinden çok savaş dili hâkimiyeti öğrencilere saldırganlık eğilimi kazandırıyor.(E.Ö.7)”⁴⁵

“Filmler belli bir bakış açısıyla oluşturulmaktadır. Özellikle tarihi filmler siyasi anlamda yanlı bir tutum sergilemektedir. Bu yüzden öğrencilere zorunlu bir bakış açısı sunmaktadır. Ortaokul yaş seviyelerini düşündüğümüz zaman bu yaştaki öğrenciler ‘her şeye sorgusuz inanmaya’ çok açıktırlar. Bu yüzden filmlerden yararlanmak öğrencilere tarafsız kalmamayı öğretecektir.(K.Ö.10)”⁴⁶

“Filmlerin kurgusal yönleri gerçeklik yönüne ağır bastığından dolayı öğrencilere doğru bilgi verebileceğini düşünmüyorum. Bu yüzden öğrenciler için zaman kaybı olacaktır. Filmlerden tarih öğrenilemez. Filmler kurgusal yapıtlardır tıpkı tarihi romanlar gibi. Filmlerin sadece görsel bir etkisi bulunmaktadır.(E.Ö.6)”

Tarihi filmlerin öğrenciler üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünen öğretmenlerin genel çerçevesi filmlerin kurgusal boyutlarının yüksek olması ve taraflı bir bakış açısıyla yapılmış olmalarıdır. Bu yüzden öğrencilerin başarısı üzerinde olumsuz bir etki yaratacağını düşünmektedirler. Aynı zamanda diğer sorularda bilimsel gerçekleri yansıtmadığını ve derslerde materyal olarak kullanmadıklarını söyleyen öğretmenler öğrenciler üzerinde ki etkisinin de olumsuz olacağını söyleyerek sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda tutarlılık sağlamaktadırlar.

10.3.Tarihi Filmlerin Öğretim Materyali Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tarihi filmlerin öğretim materyali olarak kullanılması konusunu tespit etmek amacıyla öğretmenlere araştırma formunun dördüncü sorusu yöneltilmektedir. Bu soru şu şekildedir:

- Tarihi konuların anlatımında tarihi filmlerden daha iyi yararlanabilmek için neler yapılabilir?

⁴⁴ Erkek Öğretmen: 8.

⁴⁵ Erkek Öğretmen: 7.

⁴⁶ Kadın Öğretmen: 10.

Tablo 9’da görüldüğü gibi öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar olumlu ve olumsuz olarak sınıflandırılarak özetlenmiştir.

<i>Soru</i>	<i>Olumlu</i>	<i>Olumsuz</i>
<i>Tarihi konuların anlatımında tarihi filmlerden yararlanabilmek için neler yapılabilir?</i>	<p>Eğitimci ve pedagogların görüşleri alınırsa daha etkili olabilir.(K.Ö.6)</p> <p>Bu tarz filmlerin müfredat içinde yer alması sağlanabilir.(K.Ö.8)</p> <p>Bu tür filmlerin EBA’dan erişimi sağlanabilir. Arşiv oluşturulabilir.(E.Ö.2)</p> <p>Seçici ve gerçekçi filmleri kullanabiliriz.(K.Ö.3)</p> <p>Daha kaliteli filmler hazırlanabilir.(K.Ö.7)</p> <p>Ders saati arttırabilir.(K.Ö.2)</p> <p>Okullar için daha kısa süreli tarihi filmler yapılabilir.(K.Ö.1)</p> <p>O dönemin tarih uzmanlarından (akademik) yararlanılmalıdır.(E.Ö.1)</p> <p>Filmlerin kalitesi arttırılabilir.(K.Ö.9)</p> <p>Profesyonel ve tarafsız gözle hazırlanmalı.(E.Ö.3)</p> <p>Tarafsız olabilir.(E.Ö.5)</p> <p>Daha objektif olmaları gerekir.(K.Ö.4)</p> <p>Tarihçilerden yararlanılmalı.(E.Ö.4)</p> <p>Uzmanlardan yararlanılmalı.(K.Ö.5)</p>	<p>Olanlar gerçeklerden çok uzak.(E.Ö.8)</p> <p>İzlemek yerine okuyarak öğrenmek daha anlamlı.(E.Ö.7)</p> <p>Yapımcıların ve senaristlerin görüşleri gerçeği yansıtmaz bu yüzden olmaz.(K.Ö.10)</p> <p>Reyting amaçlı bu yüzden olmaz.(E.Ö.6)</p>
<i>Katılımcı sayısı</i>	14	4

Tablo 7. Tarihi filmlerin öğretim materyali olarak kullanılmasına ait bulgular

Öğretmenlerin on dördü olumlu görüşteyken dördü olumsuz görüştedir. Olumlu görüş belirten öğretmenlerin çoğu tarihi filmlerin daha kaliteli olması gerektiğini ve içerik olarak geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Diğer sorularda tarihi filmlerin öğrenciler üzerinde bilimsel gerçekliğinin olmadığından bu yüzden derslerde materyal olarak kullanmadıklarını ve öğrenci başarısı üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünen öğretmenlerde tarihi filmlerin geliştirilmesi gerektiğini ancak bu şekilde bir öğretim aracı olarak kullanılabilmesini dile getirmektedirler. Olumsuz yanıt veren öğretmenlerde filmlerin ne kadar geliştirilse geliştirilsin kurgusal boyutlarının yüksek olacağını çünkü filmlerden maddi gelir elde etme fikrinin daha ön planda olduğunu bu yüzden de filmlerden yararlanma fikrini doğru bulmadıklarını söylemektedirler.

Tarihi konuların öğretimde tarihi filmlerden daha iyi yararlanabilmek için neler yapılabilir sorusuna öğretmenlerin verdiği bazı olumlu cevaplar şu şekildedir:

“Tarihçilerden yararlanılmalı, fazla abartılı konulardan kaçınılmalı(Türk İşi Dondurma), gerçek olmayan, hayali senaryolara izin verilmemeli.(E.Ö.4)”

“Konuların uzmanlarıyla alışılması gerektiğini düşünüyorum(K.Ö.5)”

“Tarafsız ve tarihi objektif değerlendiren filmler olabilir.(E.Ö.5)”

“Daha kaliteli filmler hazırlanabilir. Konu dışına çıkılmamalıdır. Hazırlanan filmlerin okullarda seyredilmesi için öğretmenlere gönderilebilir. Sinema günleri yapılabilir.(K.Ö.7)”

“MEB filtre uygulamasından dolayı okullarda anlık erişimde sıkıntı yaşanmaktadır. Bu tür filmlerin EBA'dan erişimi sağlanabilir. Arşiv oluşturulabilir.(E.Ö.7)”

“Her sınıf ve kademeye, kazanım ve davranışlara uygun filmler olursa, eğitimci ve pedagogların görüşleri alınrsa daha etkili olabilir.(K.Ö.6)”

Yukarıdaki öğretmen görüşleri incelendiğinde filmlerden daha faydalı bir şekilde yararlanmak için öğretmenlerin oldukça iyimser yaklaşımları görülmektedir. Öğretmenler daha kaliteli ve tarafsız yapımlar olduğu sürece derslerde daha etkili bir öğretim aracı kullanabileceklerini dile getirmektedirler. Ayrıca ders saatlerinin yetersiz kaldığından yakınan öğretmenler filmler için okullarda erişim kolaylığının sağlanması ve ders saatlerinin daha yeterli hale getirilmesi gerektiğini söylemektedirler. Filmlerin pedagoji uzmanları, eğitim uzmanları ve tarih uzmanları ile birlikte işbirliği içerisinde derslere uygun şekilde getirilmesi gerektiği

düşüncesi mevcuttur. Öğretmenler öğrencilerin yaş seviyesine, konuların içeriklerine uygun bilimsel gerçekliği yüksek filmlerin kullanılması gerektiğini savunmaktadırlar.

Tarihi konuların öğretiminde tarihi filmlerden daha iyi yararlanabilmek için neler yapılabilir sorusu üzerine bazı öğretmenlerin verdikleri cevaplar şu şekildedir:

“İzleyerek öğrenmek yerine okuyarak araştırarak öğrenmek daha anlamlı olacaktır. Filmler kurgusal anlamda yetersiz bilgiler içermektedirler bu yüzden öğrencilerin izleyerek öğrenmekten daha çok okuyarak araştırarak öğrenmeleri daha yerinde ve doğru olacaktır.(E.Ö.7)”

“Filmlerde yer alan olaylar gerçek yaşanmış olaylardan çok farklı bir şekilde yapılmaktadır. Bu yüzden gerçek olaylar çarpıtılarak veya tam tersi aktararak anlatıldığı için tarihi filmleri bir materyal olarak kullanmak doğru değildir. (E.Ö.8)”

“Filmler genellikle reyting amaçlı kurguladıkları için ve bundan sonra da böyle devam edeceği için ben daha iyi yararlanılabileceğini düşünmüyorum.(E.Ö.6)”

“Tarihi filmler görüş aktarmak ve bu görüşü benimsetmek için çok ekili araçlardır. Tıpkı tarihi diziler gibi. Bu yüzden senaristlerin kendi fikirlerini kendi bakış açılarını görmek çok mümkündür. Tarafsız bir şekilde yapılamayan filmlerin ticari kaygısı da oldukça yüksektir. Bu nedenle senaristlerin zaten kurgusal olan filmleri kendi bakış açılarıyla da birleşince ortaya tarafsız ve gerçekleri yansıtan bir film çıkartmak oldukça zor gözükmektedir.(K.Ö.10)”

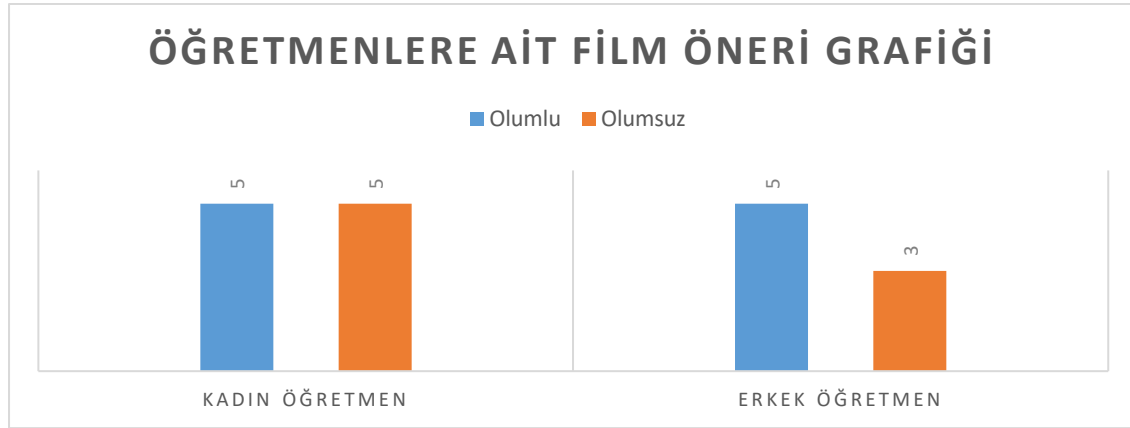
Yukarıda olumsuz görüşlerini dile getiren öğretmenlerin ortak kaygısı filmlerin gerçeklikten uzak yapılmış olmalarıdır. Gerçeklikten uzak yapılan filmlerin bundan sonrada ticari kaygıdan dolayı aynı şekilde devam edeceğini savunmaktadırlar. Derslerde görsel kullanmak gerekiyorsa bunların kısa süreli belgeseller olabileceğini dile getirmektedirler. Kurgu boyutu işin içerisine girmeden olaylar ve olgular öğrencilerin yaş seviyelerine göre çarpıtılmadan aktarılmadığıdır. Öğrencilere her zaman iyi güzel anlatılmamalı gerçekler olduğu gibi anlatılmalıdır. Bu sayede öğrencilerin düşünme ve tenkit etme özellikleri de gelişecektir. Filmler gerçekleri olduğu aktarma konusunda yetersiz kalmaktadır.

10.4.Tarihi Filmlerin Öneri Filmler Temasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tarihi filmlere örnek olarak gösterilebilecek öğretmenlerin derste kullandıkları filmleri veya kullanabilecekleri filmleri tespit etmek amacıyla öğretmenlere araştırma formunun beşinci sorusu yani son sorusu yöneltilmiştir. Soru şu şekildedir:

- Ders anlatımında kullandığınız veya öğrencilere kaynak olarak gösterdiğiniz tarihi filmler var mı? Varsa bunlar nelerdir?

Öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre olumlu ve olumsuz olarak sınıflandırma yapılmıştır. Kaynak olarak film önerisinde bulunan öğretmenlerin cevapları olumlu, film önerisinde bulunmayan öğretmenlerin cevapları olumsuz olarak kabul edilmiştir. Grafik 1’de öğretmenlerin filmleri öneri olarak sunmasının cinsiyetlerine göre oransal dağılımı verilmektedir. Bu tema da tablo kullanılmamıştır çünkü verilen cevaplar filmlerin isimleri oldukları için grafikten sonra direk öğretmen görüşlerine yer verilecektir.

Grafik 1.Öğretmenlere ait film önerilerinin oransal dağılım

Grafik incelendiği zaman kadın öğretmenlerin beşi film önerisinde bulunurken beşi film önerisinde bulunmamaktadır. Erkek öğretmenlerin ise beşi film önerisinde bulunurken üçü film önerisinde bulunmamıştır. Aşağıda olumlu ve olumsuz sınıflandırılması altında öğretmenlerin görüşlerine yer verilmektedir.Ders anlatımında kullandığınız veya öğrencilere kaynak olarak gösterdiğiniz tarihi filmler var mı? Varsa bunlar nelerdir? Sorusuna olumlu yanıt veren öğretmenlerin cevapları şu şekildedir:

“Çağrı, Diriliş Karatay, Ayla (K.Ö.6)”

“Fetih 1453, Cumhuriyet (K.Ö.8)”

“Cumhuriyet, Veda, Çağrı, Kuruluş (K.Ö.7)”

“Cumhuriyet, Kuruluş, Kurtuluş, Fetih 1453, Cengizhan, Büyük İskender, Çağrı, Abdülhamid Düşerken, Dersimiz Atatürk, Sarı Zeybek, Çanakkale 1915, Gelibolu gibi filmler önerilebilir.(K.Ö.2)”

“Dersimiz Atatürk, 1453 İstanbul’un Fethi, Mektup (K.Ö.5)”

“Ayla, Fetih 1453, Çanakkale Yolun Sonu, Son Umut (E.Ö.4)”

“Fetih 1453, Seddülbahir 32 Saat, Mektup, Payitaht (E.Ö.2)”

“Osmanlı’nın kuruluş hikâyesinin anlatıldığı Kuruluş Osmancık filmi, Kurtuluş savaşının ve milli mücadele dönemi filmi ise Kurtuluş filmi izletilebilir.(E.Ö.1)”

“Cumhuriyet (E.Ö.3)”

“Muhteşem Yüzyılın ilk bölümleri, Mektup (E.Ö.5)”

Filmler	Öneri Sayısı
<i>Fetih 1453</i>	5
<i>Cumhuriyet</i>	4
<i>Çağrı</i>	3
<i>Kuruluş</i>	3
<i>Mektup</i>	3
<i>Ayla</i>	2
<i>Kurtuluş</i>	2
<i>Dersimiz Atatürk</i>	2
<i>Cengizhan</i>	1
<i>Büyük İskender</i>	1
<i>Abdülhamid Düşerken</i>	1
<i>Sarı Zeybek</i>	1
<i>Çanakkale 1915</i>	1
<i>Gelibolu</i>	1
<i>Veda</i>	1
<i>Son Umut</i>	1
<i>Payitaht</i>	1
<i>Çanakkale Yolun Sonu</i>	1
<i>Seddülbahir 32 Saat</i>	1
<i>Diriliş Karatay</i>	1

Tablo 8.Filmlerin dağılımları

Tablo 10’da görüldüğü gibi önerilen filmlerde genellikle Fetih 1453, Cumhuriyet, Çağrı, Kuruluş filmleri en çok önerilen filmler arasında yer almaktadır. Bir öğretmenimiz film olarak dizi önerisinde bulunmuştur. Diğerleri genellikle Osmanlı dönemi ve cumhuriyet ile ilgili filmlerdir. Önerilen filmler arasında Nuri Köstüklü’nün izlenmesi için tavsiye ettiği Osmancık, Kurtuluş, Sarı Zeybek⁴⁷ gibi filmlerde yer almaktadır.

Tarihi filmleri derslerinde kullanmayan ve öneri olarak sunmayan öğretmenlerin genellikle “Önerdiğim veya kullandığım bir film yok”(E.Ö.6, E.Ö.8, E.Ö.7, K.Ö.10, K.Ö.3, K.Ö.9) şeklinde olmuştur. Diğer kalan iki öğretmenin ise verdikleri cevaplar şu şekildedir:

“Yok. Çünkü haftada sadece iki dersimiz var ama öğrencilere evde izlemelerini tercih ettiğimi söylüyorum. (K.Ö.1)”

“Yok. Çünkü ders saatlerimiz yalnızca konu anlatmaya yetiyor. (K.Ö.4)”

Derslerinde tarihi filmleri kullanmadığını ve kullanmasa da öneri olarak bir film sunmayan öğretmenler ders saatlerinin yetersiz olduğundan ve filmlerin kalitesiz olduğundan şikâyet etmektedirler.

⁴⁷ N. Köstüklü, *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, s. 124.

Tartışma, Sonuç ve Öneri

Tarih öğretimi aracılığıyla çağımız insanının ihtiyaç duyduğu önemli nitelik ve becerilerin bir kısmı öğrencilere kazandırılabilir. Bu ders aracılığıyla, öğrencilere duyuşsal niteliklerin kazandırılmasının yanında, sosyal beceriler, geçmişle bugünü mukayese edebilme, değişim ve sürekliliği algılayabilme, kanıtları değerlendirebilme, eleştirel ve analitik düşünebilme gibi pek çok özelliğin kazandırılması mümkündür. Bu niteliklerin öğrencilere kazandırılabilmesi için, geçmişin bugüne getirilerek, tarih derslerinin basit, ilginç ve anlaşılır bir biçimde öğrenilmesine olanak sağlayacak öğretim ortamları düzenlenmelidir. Geçmişin bugüne getirilmesinde ve tarih derslerinin ilginç ve anlaşılır kılınmasında bizlere yardım edebilecek araçların başında filmler bulunmaktadır.⁴⁸ Bundan dolayı Sosyal bilgiler dersinde tarih öğretiminde tarihi filmlerin etkisi üzerine bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada genel olarak tarihi filmlerin tarih öğretiminin de etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak bu etki bir kesim tarafından olumlu bir etkisi olduğu sonucuna varılırken bir kesim tarafından olumsuz etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmanın birinci sorusunda tarihi filmlerin bilimsel gerçekliği üzerinde durulmuştur. Dokuz öğretmen tarihi filmlerin bilimsel gerçekliği yansıtmadığını düşünürken beşi yansıttığını dördü de bazen yansıttığını düşünmektedirler. Öğretmen genel anlamda filmlerin oldukça fazla kurgusal olmasından dolayı, reyting amaçlı yapılmalarından, senaristlerin ve yapımcıların ticari kaygıları yüksek olmasından dolayı filmlerin bilimsel gerçekliği yansıtmadığını düşünmektedirler.

Araştırmanın ikinci sorusunda tarihi filmleri materyal olarak kullanan öğretmenler aynı zamanda filmlerin bilimsel gerçekliği olduğunu söyleyen öğretmenlerden oluşmaktadır. Bazı öğretmenler filmlerin kalitesiz olmasından, ders saatlerinin yetersiz kalmasından dolayı materyal olarak tercih etmediklerini söylemektedirler.

Araştırmanın üçüncü sorusu olan tarihi filmlerin öğrenciler üzerinde etkileri hakkında neler düşünüyorsunuz sorusu üzerine öğretmenlerin on biri olumlu yedisi olumsuz bir etkisinin olduğunu düşünmektedir. Olumlu olduğunun düşünen öğretmenler filmlerin görsellik açısından bilgilerin daha iyi hafızada kalmasını sağladığını ifade etmektedirler. Birden fazla duyu organına hitap eden bilgilerin kalıcılık düzeyleri sadece sözlü anlatımla yapılan anlatıma göre daha fazladır. Ayrıca genellikle sosyal bilgiler dersinde yapılan tarih

⁴⁸ İ. H. Demircioğlu, 'Tarih Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi', s. 86.

öğretimi sözlü anlatımla gerçekleştirilmektedir. Bu da öğrencilerin derse olan ilgilerinin azalmasına sebebiyet vermektedir. Ezber yöntemiyle akılda tutulmaya çalışan bilgiler gün geçtikçe unutulmaktadır. Ancak filmlerinde çok ayrıntılı incelenmesi gerekmektedir. Konuya uygun, yaş seviyesine uygun ve bilimsel gerçekliği yüksek olan filmler tercih edilmelidir. Bu noktalara dikkat edilmediği sürece öğrenci başarısı üzerinde ki etkisi tam tersi yönde ilerleyecektir. Olumsuz olduğunu düşünen öğretmenler de bu nedenlerden dolayı bu şekilde düşünmektedirler.

Araştırmanın dördüncü sorusu tarihi konuların anlatımında tarihi filmlerden daha iyi nasıl yararlanılabilir şeklindedir. Bu soru sonucunda öğretmenlerin bir kısmı filmlerden daha iyi yararlanabilmek için önerilerde bulunurken bir kısmı da günümüzde yapılan filmlerle bunun mümkün olmayacağını belirtmektedirler.

Araştırmanın beşinci sorusu ders anlatımında kullanılan filmlerin veya öneri olarak kullanılacak filmlerin örneklerini öğrenmek üzerine sorulmuştur. Fetih 1453, Cumhuriyet, Çağrı ve Kuruluş filmleri öğretmenlerin çoğunlukla verdikleri önerdikleri filmlerdir.

Araştırmada genel olarak öğretmenler arasında belirli görüş ayrılıkları mevcuttur. Filmlerin olumlu yönde olduğunu düşünen öğretmenler öğretim materyali olarak faydalı olduğunu söylemektedirler. Olumsuz yönde etkisi olduğunu düşünen öğretmenlerde filmlerin saldırganlık eğilimini arttırdığını, barışçıl bir dil değil de savaşçı bir dilin hâkim olduğunu, öğrencilerde istenmedik davranışlara sebebiyet verdiğini, zaman kaybı olduğunu dile getirmektedirler. Bu nedenle tarih derslerinde filmlere dayalı etkinliklerden istenilen verimin alınabilmesi için tarih öğretmenlerinin, filmlerin bu alanın öğretimindeki yeri ve önemi hakkında gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir. Buna ilaveten, tarih derslerinde filmlerden istenilen verimin alınabilmesi için tarih öğretmenlerinin aşağıdaki hususlara dikkat etmesi gerekmektedir. İlk aşamada, tarih öğretmeni öğretimi yapılacak konunun hedef ve davranışlarının ışığı altında bir film tespit etmelidir. Daha sonra, tespit edilen filmin hangi açılardan inceleneceği ve sunumunun nasıl yapılacağına karar verilmelidir. Bu aşamada tarih öğretmenleri öğrencilerinin film tahlilinde kullanabilecekleri açık ve anlaşılır çalışma yapıları hazırlamalıdır. Son olarak, filmin izlenmesinin ardından öğrencilerde meydana gelen davranışları tespit etmek amacıyla yürütülebilecek etkinlikler planlamalıdır.

Tarih öğretmen adaylarına, eğitim fakültesindeki eğitimleri aşamasında filmlerin tarih öğretimindeki yeri, önemi ve nasıl kullanılmalı gerektiği konusunda eğitim

verilmelidir.Okullarda tarih derslerinde kullanılmak üzere film arşivleri oluşturulmalıdır. Tarih derslerinde kullanılacak filmlere yönelik öğretmen ve öğrencilerin kullanabileceği örnek materyaller geliştirilmelidir.

Yapılan araştırmada filmlerin tarih öğretiminde kullanılmasına engel olarak görülen etkenler örneğin; zaman kaybı, reyting faktörü ve kültürel bağdaşmazlık ortadan kaldırılmalıdır. Tarihi filmlerin yanlış yorumlanmalarını önlemek ve öğrencilerin medya ile iletişimlerinin daha sağlıklı olabilmesi için medya okuryazarlığı dersi verilmelidir. Öğrencilerin dizileri baştan sona izlemek yerine kesitler halinde derslerde kullanılabilir. Böylelikle zaman kaybı ortadan kaldırılmış olur. RTÜK, tarih dizilerinin öğrencilerde yanlış anlaşılmalara neden olabilecek durumlara karşı önlem almalıdır.⁴⁹Öğretmenler filmlerin amacıyla tarih dersinin amacı arasındaki ilişkiyi iyi analiz etmelidir. Gerektiği yerlerde doğru yönlendirmelerle öğrencilerin tarih dizilerindeki kavram yanılgıları ortadan kaldırılmalıdır.

Bugün ülkemizde, eğitim-öğretim amaçlı sinema filmlerinin işlevsel olarak daha yaygın ve etkili biçimde kullanılabilmesi ve filmlerin seyredilebilmesi için okullarda gerekli teknolojinin bulunması, müfredata uygun filmlerin satın alınmış veya temin edilmiş, gerektiğinde kullanılmak üzere arşivlenmiş ve korunmuş, öğretmen eğitiminin tamamlanmış olması gerekmektedir.⁵⁰

⁴⁹ Gürbüz Ocak, “Tarih Öğretiminde Tarihi Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri- Nitel Bir Analiz”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C. 24, 2016, s. 449.

⁵⁰ Halide Gamze İnce Yakar, “Sinema Filmlerinin Eğitim Amaçlı Kullanımı: Tarihsel Bir Değerlendirme”, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 19, 2013, s. 32.

Kaynaklar

AKTEKİN, S. ve ÇOBAN Z., Tarih Derslerinde Tarihi Film ve Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri: Trabzon Örneği”, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, C.13, 2011, s. 141-160.

BİRKÖK, M.C., “Bir Toplumsallaştırma Aracı Olarak Eğitimde Alternatif Medya Kullanımı: Sinema Filmleri”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C. 5, S. 2, 2008, s. 1-12.

BOZKURT, N. ve BAYINDIR, N., “Öğretmen Adaylarının Tarih Eğitiminde Popüler Olan Tarih Yapımları Hakkındaki Görüşleri”, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, C.2, S.4, 2015, s. 205-215.

ÇİLENTİ, K., *Eğitim Teknolojisi*, Kadioğlu Matbaası, Ankara 1979.

DEMİRCİOĞLU, İ. H., “Tarih Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi”, *Bilig Dergisi*, S.42, 2007, s. 77-93.

DEMİRCİOĞLU, İ. H., *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*, Anı Yayıncılık, Ankara 2005.

DİLEK, D., *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşünce Gelişimi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2001.

GÜVEN, İ., *Tarih Öğretimi: Kuram ve Uygulama*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara 2014.

KAYA, E. ve ÇENGELCİ, T., “Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Eğitiminde Filmlerden Yararlanılmasına İlişkin Görüşleri”, *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırma Dergisi*, C.2, S.1, 2011, s. 116-135.

KÖSTÜKLÜ, N., *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, Günay Yayıncılık, Konya 1999.
Milli Eğitim Bakanlığı, 2018-2019 *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı*, <http://mufredat.meb.gov.tr> (26.05.2019).

OCAK, G., “Tarih Öğretiminde Tarihi Dizilerin Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri- Nitel Bir Analiz”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C. 24, 2016, s. 431-452.

ORTAYLI, İ., “Tarih Öğretimi İçin Yazılacak Kitaba İlişkin Sorunlar”, *Tarih Öğretimi ve Tarih Ders Kitapları 1994 Buca Sempozyumu*, Türk Tarih Kurumu Vakfı Yayınları, İstanbul 2007.

ÖZTAŞ, S., “Ortaöğretim Tarih Derslerinde Tarihi Filmlerin Değer Eğitiminde Kullanımı”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, C. 6, S. 5, 2017, s. 3076-3099.

ÖZTAŞ, S., “Tarih Öğretiminde Tarihi Film ve Tarihi Dizilerin Kullanılmasına İlişkin Tarih Bölümü Öğrencilerinin Görüşleri (Kırklareli Üniversitesi Örneği)”, *Turkish History Education Journal*, C. 4, S. 2, 2015, s. 1-37.

ÖZTAŞ, S., “Tarih Öğretimi ve Filmler”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C. 16, 2008, s. 543-556.
SCHUEDDEKOPF, O.E. vd., *Tarih Öğretimi ve Tarih Kitaplarının Geliştirilmesi*, (çev. Necati Engez), MEB Yayınları, Ankara 1969.

TUNCEL, G., “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sinema Filmleri Aracılığıyla Felsefi Düşünme Edimleri”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 4, S. 37, 2016, s. 327-347.

İNCE YAKAR, H. G., “Sinema Filmlerinin Eğitim Amaçlı Kullanımı: Tarihsel Bir Değerlendirme”, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 1, S.19, 2013, s. 21-36.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H., *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8. baskı), Seçkin Yayınları, Ankara 2011.